

Аналіз історичних пейзажних парків Вінниччини та їх особливості планування

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано пейзажні парки Вінниччини та їх планувальні особливості. Визначено основний склад наповнення пейзажних парків та їх поєднання між собою в структурі парків.

Ключові слова: Вінниччина, пейзажний парк, палацово-парковий комплекс, збереження.

Abstract

Landscape parks of Vinnytsia region and their planning features are analyzed. The main composition of the filling of landscape parks and their combination with each other in the structure of the parks has been determined.

Keywords: Vinnytsia, landscape park, palace and park complex, conservation.

Вступ

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва займають важливу частину культурної спадщини світу, Європи і країни в цілому. Вони відображають історію культури і народу, показують єдність людини і природи, поєднання різних видів і стилів мистецтва в єдиній композиції.

Творець і засновниця історичного парку - пам'ятки садово-паркового мистецтва творчо передала соціально-політичні та економічні зміни суспільства, постаралася творчо відобразити запити культури, нові смаки, запити і можливості. Процес виникнення парку-пам'ятки садівничого мистецтва та особливості його розвитку та художньо-естетичного вдосконалення.

Сьогодні важливі їх екологічні та рекреаційні функції, а також їх здатність задовольняти естетичні та рекреаційні потреби людей. **Мета роботи** – визначити планувальні особливості пейзажних парків на Вінниччині. **Основне завдання**-проаналізувати сучасну ситуацію історичних пейзажних парків та визначити особливості планувальних особливостей основної вибірки парків Вінниччини.

Результати досліджень

Пейзажний стиль паркового будівництва зародився в Англії наприкінці XVIII століття і став заміною для регулярного стилю, який був чітким та геометричним. Натомість, філософією англійського пейзажного стилю була в природності, ніби рука людини не торкалась ландшафту.

Англійські парки XVIII - XX ст. мали наступні особливості:

1. Нове трактування природи, композиційне використання природного ландшафту.
2. Збереження регулярних елементів у будинку і в окремих вузлах парку.
3. Парки проєктуються з зображень на картинах живописців.
4. Часткове запозичення композиційних прийомів з садів Далекого Сходу.
5. Широке використання газону.
6. Домінуюча роль окремих рослин.
7. В основі садів - культура сентименталізму і романтизму, де цінувався привід до меланхолії (піднесеному з почуттів).
8. Пейзажний парк розлучився з елементами шуткування (лабіринти, обманки, вертушки), з усім гучним.
9. В саду панували природні звуки, спів птахів, дзюрчання води, шелест листя.
10. Пейзажний парк втілював образ ідеального світу. Він був насичений літературністю та історико-культурними асоціаціями. Тільки інтелектуал, естет міг осягнути таємний сенс саду
11. Головна мета асоціативності - створення настрою.
12. Все в саду підпорядковувалося емоцій і спогадів
13. В саду були присутні елементи різних стилів: перські, китайські павільйони і альтанки, античні храми, сфінкси і готичні руїни. Всі вони нагадували про долі цивілізацій, навівали думки про подорожі [1].

До елементів пейзажного прийому планування слід віднести:

- Лужки;
- Галявини;
- Доріжки на мальовничій галявині;
- Солітери;
- Ландшафтні групи;
- Міксбордери;
- Рокарії;
- Альпінарії;
- Пагорби;
- Підпірні стінки і струмки джерелами мальовничих обрисів [2].

На Вінниччині планування території парків в останній чверті XVIII століття поєднувало в собі два стилі – регулярний та пейзажний. Прикладами такого планування є територія Палацу Потоцьких в Тульчині та територія Палацу Грохольських-Можайських в смт. Вороновиця. А також, території замку-палацу роду Холоневських в Іванові та замок-палац родини Грохольських в П'ятничанах, які зазнали перебудови в кінці XVIII ст [3].

В першій чверті XIX століття планування паркових територій набуває подальшого розвитку з домінуванням пейзажного стилю майже в усіх об'єктах (Андрушівка, Нападівка, Чорномин, Муровані-Курилівці, Соколівка та ін.), в окремих випадках регулярно організованою залишається парадна частина палацово-паркового комплексу (Печера, Стрижавка) [3].

В усіх цих палацово-паркових комплексах центром був безпосередньо палац. І саме через нього формувались і проходили дві перпендикулярні композиційні осі парку. Найбільшу увагу приділяли парадно-репрезентативній зоні перед палацом, яку ще називали курдонером. Його планування зазвичай було симетрично осьовим. Від в'їзної брами до курдонеру вела головна алея. Влаштувалась вона в декількох варіантах, але в усіх співпадала з композиційною віссю: перпендикулярно до головного фасаду палацу, підходила з одного боку палацу до головного фасаду та проходила повз палац і повертала до головного фасаду.

Перпендикулярно влаштували головну алею в об'єктах в Тульчині, Вороновиці, Печері, П'ятничанах, Андрушівці, Гушинцях, Дашівцях, Біличині та Іванові. Прикладами влаштування алеї з одного боку від головного фасаду палацу є об'єкти в Соколівці, Нападівці, Привітному та Хмільнику. А об'єкти в Серебринцях, Антополі, Чорномині, Мурованих-Курилівцях є прикладами влаштування головної алеї, яка проходила повз палац і повертала до головного фасаду. Запалацова частина парку зазвичай переходила в ліс чи сад з різними видами дерев, включаючи види екзотів, а також була наявна водойма [3].

Планування водойми мало три принципи: водойма знаходилась перпендикулярно до головної композиційної осі палацу, в безпосередній близькості до нього, виходячи з паркового фасаду, водойма була на другорядній композиційній осі, в глибині паркової зони, де чи річка, чи ставок визначали одну з меж палацово-паркового комплексу та водойма знаходилась за межами палацу визначеного в трьох об'єктах, коли класицистичний палацово-парковий комплекс займає локацію найвищої точки населеного пункту.

Висновки

Проаналізовано історичні пейзажні парки Вінниччини. Визначено основні особливості планувальної структури, відхід від регулярних геометричних мотивів, формування вільної природної структури. Досліджено, що на території Вінницької області наявні історичні пейзажні парки в структурі палацово-паркових комплексів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія садово-паркового будівництва та ландшафтної архітектури. Методичні вказівки. (http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31674/1/SPG_1k_2021.pdf)
2. Ландшафтна архітектура. Конспект лекцій. (<https://core.ac.uk/download/pdf/228030148.pdf>)
3. Хороша, О., 2019. Принципи планування парків палацово-паркових комплексів вінниччини стилю класицизм кінця XVIII – початку XX ст. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. №53, с.121-130.

Кошова Анастасія-Юлія Олегівна - студентка групи БМ-20б, Факультет будівництва цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nastiayulia08@gmail.com

Науковий керівник: **Хороша Оксана Іванівна** – кандидат архітектури, старший викладач кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: korosha@vntu.edu.ua

Koshova Anastasiia-Yuliia— student of BM-20b group, Faculty of Construction, civil and ecology engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nastiayulia08@gmail.com

Supervisor: Khorosha Oksana - PhD, senior lecturer of department construction, urban and architectural Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: korosha@vntu.edu.ua